

ԼՐԱԳԻՐ ՍԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՊԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱՆԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. և ս. թղթերով. Եւրոպայի ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ:

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 57

1893 ՄԱՐՏ 8
ՓԵՏՐՎԱՐ 24 (Հ.Տ.)
ՉՈՐԵՔԱՐՈՒ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտեցում և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն: Պարտաւոր չէ վերագրածուել չհրատարակուած ձեռագիրն: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ:

ՀԱՅՈՑ
ՀԱՅՏԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՈՒՆԻՒՆ

==

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՇԵՆԻՐ

Քաղաքում կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պետքերին համեմատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատորէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ: Կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, զիմուսներ կանէ որոց որ պէտք է եւնիւթագէս ու բարոյագէս կը քաջաբերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եզող լրագիր որ, բացի գանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայքի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ: (*)

Մամօր. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուղղութեամբ պէտք է գիմեն հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» կը նպաստէ Արմենիա լրագրի հրատարակմանը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յեղափոխական գործը.—Նամակ թիւրքիւն (վան).—Լուրի ր Պարսկանայիւն. —Հանգանակութիւն Ս. Մխիթարեան վարժարանին համար.—Ռուսաճպատակ Հայքի դպրոցները Անգրիկասպեան երկրին եւ թիւրքեստանի մէջ.—Արմէնիայի պատասխաններ.—Աստուրայի եւ Աստուրիոյ Հայերն.—Թիւրքերի բարբարոսութիւնները Յայկերի դէմ.—Ծանուցումներ.—Բանասիրական (Միջին Լուսաղիւմ):

ՅԵՂԱՓՈՒՃԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ
Բ

Ի՞նչէն ծագում առաւ հայենական խնդիրը որ մինչեւ այժմ անլուծելի մնալուն համար, Հայեր ստիպուած պէտք է զիմեն յեղափոխական միջոցներ, զայն լուծելու համար: Ի՞նչ կը հասկնանք հայենական խնդիր բնութիւնով:

Միթէ՞ Հայաստանի մէջ հարուստ գործարանատէրեր կան որոնք ահա զին զրամագլուխներով ընդարձակ գործարաններ հաստատած, հազարաւոր բանուորներ աշխատանք տրւած են և իրենք ալ անոնց աշխատանքի չորհրդով ահապին հարստութիւն կը զիգեն մինչդեռ բանուորները օրական 5-10 ֆրանգ (25-50 դրոշ) միայն կը շահին: Հետեւագէս Հայաստանի այդ մեծ գործարաններ (Քաղ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՒՍԱԳԻՄԸ

(«ԼՈՒՍԱԳԻՄԻՆ» ԳՐԹՅՈՒՆ ԵՒ ՓՈՒԼ)
(Շաբ. 56րդ քաւն)

Բայց ի՞նչ էր անում նա բաղգանեան թերակողմ: Ուրով չըլում էր մի ծայրից միւսը, ուսումնասիրում երկիրը և ժողովուրդները, թէ՛ տիրող և թէ՛ տիրապետուած: Ահա նա ի՞նչ է գրում իւր բարեկամներին մէկին, որ այնքան բարի եղաւ որ ինձ առեց կարգաւ, որից և ես թարգմանաբար դնում եմ այստեղ հետեւեալ կտորը: «Ես այժմ ուղւում եմ դառնալ բուլղարական գործին ծառայող. իսկ դրա համար ինձ հարկաւոր է ուսումնասիրել այդ երկիրը և նրա բնակիչները. միայն, սիրելի բարեկամ, ուսումնասիրել ասելով չը հասկանաս այն ինչ որ մեզանում հասկանում են, այն է ունենալ մի քանի կցկոտոր տեղեկութիւններ պատմութիւնից, արտասանել մի քանի ժողովրդական բառեր և իմանալ վառնայից Սոփիա գնալ...: Ո՛հ, ուսումնասիրել ինձ համար նշանակում է դառնալ բուլղար գիւղացի, մտնել նրա կաշու մէջ,

ընթ) մէջ աշխատող հայ բանուորները բողոքեցին թիւրք կառավարութեան և եւրոպական մեծ պետութիւններին որ Հայաստանի տէրութիւնը չի ողորդան հատական դրամագլուխներին դործարաններ բանալու, այլ ինք տէրութիւնը գործարաններ բանալ ի հաշիւ բանուորներին և կամ գէթ առայժմ օրական աշխատանքի ժամերը 10էն 8ի իջնեն և իրենց օրավարձն ալ աւելնայ: Եւ այս պատճառով խնդիր ծագեցաւ. ա՛յդ է Հայաստանցիների պահանջը, ա՛յդ է հայենական խնդիր ըստաւը:

Միթէ՞ Հայաստանի բազմաթիւ շէն քաղաքները երկաթուղիներով իւրար հետ կապուած, այլ և այլ ընկերութիւնների շոգեկառքերը այս ու այն կողմ կը սուրան ճանրորդներով ու բեռներով լեցուած և ահապին չուհեր կուտան զիրենք բանեցունող անհատական ընկերութիւններին (խեղճ Հայաստան, ինչպիսի ազգերի վիճակին և խնդիրներին հետ կը համեմատեն քու խնդիրը լուծմանը աշխատողներէ ոմանք մինչդեռ քու Եւրոպայի տիրութեանը շատ տեղերը մի կամուրջ անգամ չգանուելուն համար, տարին քանի՞ քանի՞ ճանրորդներ զոհ կը լինան այդ պակասութեան) և հիմա Հայաստանի ժողովուրդը ելեր այնպէս

զգալ և մտածել այնպէս ինչպէս նա, ունենալ այն յոյսեր ինչ որ նա ունի, ճանաչել նրա ուժերը և թոյլ կողմեր, որոնց վերայ պէտք է հիմնուի ազատութեան գործը, է՛լ չեմ ասում երկիրը, այդ ապագայ մեծ ողբերգութիւնը խաղալու բեմը: Նայնալս ինձ պէտք է ուսումնասիրել բուլղարական, Փատիլաշի, թեւ ու թիւ կուլը, թուրք ժողովուրդը և այնուհետեւ սկսել գործել տեղացի գործիչների հետ, որոնք այս տարրական աշխատութիւնը արդէն կատարել են: Ինչպէս տեսնում ես, այժմ իմ դերս միայն կրաւորական է...»

Ահա այս ուսումնասիրութիւնների արդիւնքը եղաւ ընձ գրականութեան համար բազմաթիւ վէպեր, վէպիկներ, պատկերներ բաղգանեան ժողովրդի կեանքից, որոնց միակ նպատակն է «իւր սիրելի հայրենակիցներին» ուղարկութիւնը միշտ լարուած պահել ընկած հայրենիքի վերականգման գործին վերայ և սովորեցընել լուրը գործունէութիւն: Ահա այս վէպիկներից մէկն է հայերէն թարգմանւած Լուսաղիւմը: Վէպի նիւթը վերցրած է Բուլղարիայի անկախութիւնից առաջ եղած գործունէութիւնից և դրա համար կոչվում է «Լուսաղիւմ», այսին-

կը պահանջէ որ երկրին մէջ կատարուող այդպիսի ընդարձակ գործերը ընկերութիւնների չյանձնուին որ մի քանի անհատներ հարստանան, այլ կառավարութիւնն ինք կատարէ որ շահը ընդհանուր երկրացիներին վերաբերի:

Հայ ժողովուրդը այս և այլ այսպիսի ընկերութեան պահանջներ ունի և ասո՞նք գլուխ տանելու համար է որ յեղափոխութեան պէտք է պատրաստուի կամ այժմէն իսկ արդէն պատրաստուած լինելով պիտի պայթի յեղափոխութիւնը: Ասո՞նք միթէ պատճառ եղած են հայենական խնդրի ծագելուն որ ամբողջ հայութիւնը ցընցեց ամեն տեղ և յեղափոխական դադարների տարածման պատճառ դարձաւ:

Ասած ենք արդէն և կը կրկնենք -- և սա այնպիսի պարզ ճշմարտութիւն է որ փոքրիշատէ գտնելու կարողութիւն ունեցող ոչ մէկ մարդ կը համարձակի հերքել --, թէ ինչպէս ամեն մարդ, նոյնպէս և ամեն երկիր, ամեն ժողովուրդ իր վիճակի, իր գըրութեան համեմատ պահանջներ և խնդիրներ կունենայ: Ի՞նչ է ուրեմն Հայաստանի այժմեան վիճակը, ի՞նչ են Հայաստանցի ժողովրդին թիւրք կառավարութեան դէմ հանած բողոք-

քն դեռ լոյս չը բացուած, դեռ ազգը տաճիկ բռնապետութիւնից շաղապուած և հեղինակը հետեւեալ խօսքերովն է բացատրում վէպի նիւթը. «Թող ընթերցողը չորոնէ վէպիկիս մէջ ո՛չ պատմութիւն և ո՛չ ֆանտազիա. հեղինակը միայն տալիս է այն շարժման ընդհանուր պատկերը որ տեղի ունեցաւ բուլղարական ազգի մէջ իւր հինգ դարի քնից արթննալու լուսաբացին»:

Արդհետեւ Բուլղարիան դառնում էր ամբողջ հինգ դար նոյն վիճակում ինչ որ մենք այսօր և որովհետեւ վերոյիշեալ հեղինակութեան մէջ վերին աստիճանի ճշմարիտ նկարագրուած է գործունէութեան այն ձեւը, որը փութացրեց, կամ աւելի ուղիղն ասած, ստեղծեց Բուլղարիայի անկախութիւնը, կարծում եմ աւելորդ չէր լինել ծանօթացնել Արմենիայի ընթերցողներին այդ գործունէութեան ձեւը, որին հետեւեցին Բուլղարները իրենց նպատակին հասնելու համար, մի խօսքով՝ մինչեւ «լուսաղիւմը»:

Բացի հայերէն թարգմանուած գըրքերից, ես կօգտուիմ հեղինակի միւս բազմաթիւ գրուածներից, որոնք վերաբերում են բաղգանեան ժողովրդներին: Յարգելի հեղինակի մի շարք գրուած-

ները և պահանջները : Երկա՛ր տա-
րիներէ ի վեր Հայաստանի ժողովրդէն
Պատրիարքարան հասած բողոքի ձայ-
ները, հարստահարութիւններն աւե-
ղեկագիրները, մինչեւ իսկ եւրոպա-
կան արքունիքներին և լրագրիւններին
հասած գանգատի ձայները կը ցուց-
նեն թէ ի՛նչ է Հայաստանի ժողովրդի
այժմեան վիճակն ու պահանջը : Եւտիւն
զիւզային անգամ գիտէ այդ և կրնայ
պատմել : Բայց կան Եւրոպայի մէջ վեր
ի վերոյ մի թեմիս ուսում միայն ա-
ռած հայ երիտասարդներ որոնք ո՛չ
ընկերվարականութեան ի՛նչ լինելը
լիովին ըմբռնած են դեռ, ո՛չ Հայաս-
տանի արդի վիճակին ի՛նչ լինելը կը
հասկնան կամ հասկնալ կուզեն և ո՛չ
ալ ազգերի քաղաքակրթութեան և
յառաջացման պատմութիւնը լրջօրէն
ուսումնասիրած են, այլ Եւրոպայի
յեղափոխականներէ մէկ մասին միայն
շարժումները կապկորէն գիտելով և
ընդօրինակելով, նոյն շարժումներ կու-
զեն անել նաեւ Հայաստանի մէջ : Բայց
իրենց երկար պաշտօնաստութիւններ
լուսելէ յետոյ, կը տեսնուի որ ոչինչ չը
կայ մէջանդ : որով կը յիշեցունեն մեզ
Լաֆօնթէի առակներին մէջ յիշուած
այն կապիկ որ մագական լապտերով
(lanterne magique) գեղեցիկ պատկեր-
ներ կուզէր ցոյց տալ հանդիսական-
ներին և իր տիրոջմէ սովորած խօս-
քերը կրկնելով կը կանչէր հանդիսա-
կաններ և կը պատմէր կարգով թէ
այս պատկեր կը ներկայացունէ այս
ինչ պատերազմը : Բայց և այլն : Բայց
լոկ նմանօրով թեմաք և ոչ դատարան-
թեմաք սովորած լինելով, խելքը չէր
հասած թէ պատրաստութեան համար
ամենէն կարեւոր բանը մոռցած էր,
թէ լոյս դնել պէտք էր պատկերները
ցոյց տալու համար . . . :

Հայաստանի ժողովուրդը կը գտն-
գատի թէ Գիւրգեր թիւրք կառա-
վարութեան քաջալերուած, կը կո-
ղպտեն իր ստացուած, կանպատուն
իր ընտանիք, կապաններ իր իրաւունք
պաշտպանել ուզող հայը : Երկրին տըն-

ները կարգաւիս, մանաւանդ ժամանա-
կագրական կարգով, իսկոյն աչքի է ընկ-
նում որ թէ՛ Բուլղարները և թէ՛ Սերբե-
րը անցել են ազգային գործունէութեան
համար եղած նման աստիճաններով և եր-
կու երկիրներումն էլ կրկն լեւ է միեւ-
նոյնը :

Նախ երկու երկիրներին հասարակ ժո-
ղովրդեան, գիւղացիներին և քաղաքացի-
ներին, յուսահատութեան հասցնող թմ-
րութիւնը որ նման էր աւելի մեծելու-
թեան քան քնի : Նա դարեւոր սարկու-
թեան մէջ բոլորովին կորցրել էր մարդ-
կային յատկութիւնը և դարձել միայն
հարկ վճարող և տաճիկ հարստահարիչ-
ներին աւար տուող երկրատանի կենդանի :
Բայց աւելի լաւ է թող մեր հեղինակն
ինքն խօսի այս մասին :

«Անկուսկից (թագաւորութեան) յետոյ,
ամենքը մոռացան նրան և ինքն էլ մո-
ռացաւ իւր մասին : Նորան այնպէս հիմ-
նովին մոռացան որ ո՛չ պատմութեան,
ո՛չ աշխարհագրութեան, ո՛չ վիճակագ-
րութեան, ո՛չ ազգագրութեան, ո՛չ էլ
գրականութեան մէջ էին անունը տալիս
և տաճիկական մի նահանգի անուն, լոկ
վարչական անուն էին համարում : Մի
խօսքով ամենքը մոռացան Բուլղարիայի
մասին, բայց գլխաւորն այն է որ ինքն

տեսական և կրթական յառաջդիմու-
թիւնը արգելուած է թիւրք կառա-
վարութեան հարստահարութիւննե-
րով և ճշմունքներով : Հայաստանայց
եկեղեցու պաշտօնականներն ու հաւա-
տացեալները թիւրք ժողովրդի կրօ-
նամարտիկան ցոյցներին կենթարկուին
յաճախ և թիւրք կառավարութիւնը
որ համակիր է մահմետական ժողովր-
դի այդ կրօնական զգացմանը, կը քա-
ջալերէ միշտ զանոնք, թէեւ առերես
երբեմն պաշտպան հանդիսանայ կրօնի
ազատութեան : Թէ Սուլթանի կառա-
վարութիւնը կրօնական և ոչ քաղա-
քական սկզբունքի վրայ հիմնուած մի
կառավարութիւն լինելով, ոչ-մահմե-
տական հպատակները իրենք իրանց
ճանչէ և ոչ երբեք մահմետականներին
բոլորովին հաւասար քաղաքացիներ :
և եթէ երբեք խոստանայ մինչեւ իսկ
հաւասարութիւն և ազատութիւն տալ
անխտիր իւր բոլոր հպատակներին,
այդ խոստում, գրաւոր թէ՛ բերանա-
ցի, խոստում կը մնայ միշտ և չիրա-
գործուի երբեք զի եթէ ուզէ ալ,
չի կրնար խտրութիւն չանել, ա-
ռանց իր գոյութեան սկզբունքին, իր
կրօնական դաւանանքին գիտելու :

Ուստի Հայաստանի ժողովուրդը
իր անտեսական և մոռաւոր զարգաց-
մանը համար պէտք է որ ազատուի
նախ կրօնամոլ թիւրք փաշայների
կամայականութեանը ենթարկուելէ,
իրաւունք ունենայ ազատօրէն ինք-
զինք կառավարելու, իր քուէով ընտ-
րուած մի Ազգային ժողովի օրէնքնե-
րին ենթարկուելով, հայկական նա-
հանգներին համար հայ կառավարիչ-
ներ հաստատուելով որոնք իրենց
գործունէութեան համար հայ ազգին
պատասխանատու լինին Ազգային ժո-
ղովին ընտրուած նախարարութեան
միջոցով, Հայաստանի մէջ կարգ կա-
նոն պահպանելու և երկիրը թշնամի-
ների դէմ պաշտպանելու համար Հա-
յաստանցիներէ ոստիկանութիւն և
զօրաբանակ կազմուի և այլն որոնց ա-
մենանախնական սկզբունքները ար-

էլ մոռացել էր իրեն : Ներկայ դարի
սկզբում Բուլղարացիներ Բուլղարացի
չէր համարում, նա իրաւունքով և պար-
տականութեամբ մի հասարակ «բայետ»
էր և նորանից լաւ ոչ ոք չէր հաշտուած
կատարող իրողութիւններին հետ և ոչ
ոք չէր ընտելանում հանգամանքներին,
Վիճակի հետ ի՛նչ կարելի է անել : Բուլ-
ղարն էլ օրինակելի հպատակութեամբ
հաշտուած էր և Փատիլահի հաւատարիմ
հպատակ ծառայէր :

Ահա մի վիճակ, որ ուրիշներին գու-
ցէ անհաստատել երեւոյ, բայց մեզ Հա-
յերիս աւելի քան հասկանալի է : Այդ
թմրած, ամբողջ մարդկութեան համար
մեռած մի ափ ժողովուրդը յանկարծ
կենդանանում է և մեր աչքերի առաջ
ազատվում է «Փատիլահի հաւատարիմ
հպատակութիւնից . . . » :

Բայց որքա՛ն աշխատանք, որքա՛ն
նիւթական զոհարարութիւններ էին հար-
կաւոր թմրած ժողովրդեան զարթեցնե-
լու համար . . . !

Այդ բանը չը կատարուեց ուրիշ-
ներ թողնութեամբ և ոչ էլ հրաշքով :
Այլ ինք բուլղար ժողովուրդը իւր այժե-
րով հասաւ այդտեղ : Բայց ի՛նչպէս :

(Շարաֆաղիյի)
140

դէն Պէրլինի վեհաժողովին ժամանակ
զադոնաբար ներկայացուած են մեծ
պետութիւններին ներկայացուցիչներին
մի տեղեկագրով որ յետոյ յայտնապէս
ալ հրատարակուած է (1) :

Ուրեմն Հայաստանցիներին պա-
հանջը՝ ոչ թէ Հայաստանի մէջ մի ըն-
կերվարական պետութիւն հաստատել
է (ինչ որ Հայերէն շատ աւելի զար-
գացած և կարող ժողովուրդներ աշ-
խարհի ոչ մէկ կողմը տակաւին հաս-
տատած չեն, անոր օգտուէտ լինելի-
քին դեռ եւս համոզուած չլինելով),
այլ իրենք զիրենք կառավարելու իրա-
ւունքը կուզեն ձեռք բերել, իրենց
կեանքի, կայքի և պատուի ապահո-
ւութեան և իրենց նիւթական ու մը-
տաւոր յառաջդիմութեանը համար :

Միայն թէ՛ Հոգեւոյն Ներսէս
Պատրիարքի ժամանակէն մինչ-
չեւ այժմ թէ՛ թիւրք կառա-
վարութեան և թէ՛ եւրոպական
տէրութիւններին եղած դիմումները
համոզեցին հայ ժողովրդին թէ լոկ գի-
ւանդիտական միջոցներով չպիտի
կրնայ ձեռք բերել իր իրաւունքներ,
այլ պէտք է նաեւ դիմել յեղափոխա-
կան միջոցներին :

Թաշուրդ յօդուածով կը խօսինք
թէ յեղափոխութիւնը ինչ միջոցներով
պէտք է կատարուի : Մ. ֓.

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻԻԲԻԱՆ

Վան, 18 յունվար 1893

(Շար. 56րդ բուէն եւ վերջ)

Ինչպէս որ մի մարդ իր հակառա-
կորդը սպաննելու համար ամեն փանք
ի գործ կը դնէ հարուածը ուղղակի
նրա սրտին տալու, այսպէս ալ թիւրք
կառավարութիւնը հայութեան գոյու-
թեանը դէմ իր ամենէն ծանր հար-
ւածները ուղղած է Հայաստանի սիր-
տը կազմող տեղերուն դէմ : Այսպէս
վասպուրական աշխարհի գաւառի-
րէն քանիներ յանիրաւի դատապար-
տած է ցեղանա աքսորի, ոմանք հար-
կադրած է հայերէնքէն փախելով հե-
ռանալու, ուրիշներ ալ երկարամեայ
և շղթայակալ աշխատութեան են-
թարկելով բանտերու և ստորերկրեայ
նկուղիներու մէջ կուղէ խամրել և փո-
ցունել երկրին ծաղիկն եղող երիտա-
սարդութիւնը և չքաշուիր նաեւ քա-
նիներն ալ ամենապառն չարչարանք
մահացունելէ :

Թէեւ Բ. Դուռը իւր այդ քաղա-
քականութիւն քրիստոնեայ հպատա-
կաց դէմ սկսած է շնչոն Պուլկարաց
վերջին շարժումէն ի վեր, բայց գրե-
թէ 2 տարիէ ի վեր անպատմելի յան-
դգնութեամբ յառաջ կը տանի իր սոս-
կայի ճշմունքը և հարստահարութիւն-
ներ : Իւր այդ նոր քաղաքականու-
թեան աղացողներն են 1875ին Վա-
նի շուկային այրուիլը, անձուէր և
քաջ Հովիւ Խրիմեան Սրբազան Հայ-
րիկին 1885 թուականին վանէն հե-
ռացուիլը և վարագի տպարանին փակ-
ւիլը, նոյն թուականին Մ. ֓. ֓. ֓.
գալիանի վանէն հեռացուիլը և մի քա-

(1) Տեսնել Vicomte A. de la Jon-
quière, Histoire de l'Empire Ottoman,
pages 39-44 :

նի տարիներէ ի վեր իւր հիմնած կեդ-
րոնական վարժարանի փակուիլը, Վա-
նի ուսուցիչներին և կեդրոնական
վարժարանի աշակերտներին անուղ-
ղակի և ուղղակի կերպով հալածուիլը
և այլն : Բայց այս ամենէն յետոյ այժմ
սկսած է բոլորովին յայտնապէս և յան-
դգնաբար հարստահարել, չարչարել
և մեղցունել վանի Հայերը, կարծես
ուղիով յայտարարել ամբողջ աշխար-
հին թէ ինք իւր քրիստոնեայ հպա-
տակաց դէմ բարբարոսաբար վար-
ւելու մէջ բոլորովին աղատ կղզայ զինք
և չափնաճիւր բնաւ ո՛չ Եւրոպայի դի-
ւանագիտութեան և ո՛չ եւրոպական
Հայոց բողոքներէն ու ցոյցներէն :

Դժբաղդապէս Աշդեան Պատրի-
արքն ալ, ձախորդ քաղաքականու-
թեամբ մը, ոչ միայն Բ. Դուռն հայա-
կործան գիտաւորութեանց գործիք,
այլ և նոյն իսկ վանի կաշտակեր, վաշ-
խառու և ժողովրդեան դժբաղդու-
թեանը պատճառ եղող էֆէնդիներուն
գործիք եղած է որով իր անխղճու-
թիւն այնչափ յառաջ տարած է որ
քաղաքիս երեւելիներէն Նաթանեան
կարապետ աղային համար յատկապէս
մի գրութիւն զրկելով Բ. Դուռն, զըր-
պարտած է զայն իրեն փորթուգալ-
եանի համախոհ և իւր կուսակիցներէ
մի քանիներու հետ մէկտեղ վանէն
աքսորել տալու յաջողած է . . . : Կեց-
ցէ՛ մեր խղճամիտ եկեղեցական Ա-
շդեան Պատրիարքը որոյ փառապը-
սակին մարգարիտներէն մին ալ պիտի
կազմէ անշուշտ իւր այս քաջութիւնը
. . . անխիղճ զրպարտութեան մէջ :

Իրողութիւնը սա է սակայն որ Նա-
թանեան կարապետ աղան իբրեւ խե-
լացի և աղեցիկ մարդ յաջողած էր
ժողովրդին արիւնք տղտուկի պէս ծը-
ծող և թէ՛ հայ ազգին և թէ՛ տէրու-
թեան վնասող մի քանի աղաներու շա-
հատակութեանց դիմագրել որուն հա-
մար արժանացած էր նաեւ նախորդ
կուսակալ Խալիլ փաշայի մետ մեծ հա-
մարում վայելելու : Խալիլ փաշան ալ
թէեւ շատ քերես, տակէն իր թրքու-
թիւնը երեւան կենէր, բայց ուսում
առած և հասկցող մարդ լինելով,
գործունեայ և երկրին ու տէրութեան
օգտակար մարդիկը կուզէր յառաջ
քաշել և անոնց խելքէն ու գործունէ-
ութենէն օգուտ քաղել տէրութեան
համար : մանաւանդ որ անձամբ ան-
ձին և նոյն իսկ տեղին վրայ քննելով
հասկցած էր որ մի քանի կոչու ու կո-
պիտ աղաներու և ն. Պոյի մէջ անոնց
կոյր գործիք դարձած Աշդեան Պատ-
րիարքին Նաթանեան կարապետ ա-
ղայի և իր կուսակցաց վրայ ըրած
յեղափոխականութեան ամբաստանու-
թիւնները անհիմ էին բոլորովին և
անձնական շահու ու վրէժխնդրու-
թեան արգելք : Բայց երբ հայ Պատ-
րիարք մը և հայ աղայներ էին այդ
զրպարտութիւն անոնները, Բ. Դուռը
կ. Պոյի կանչեց Խալիլ փաշան և Սե-
րասիմ զրկեց նոյն պաշտօնով : Իսկ
անոր տեղ վանի զրկեց Պահրի փաշան
որով յետին չար քան զառաջինն ե-
ղաւ : Այս ազգու և կատաղաբարոյ
մարդ վանի մի քանի աղաներու կու-
սակցական ախտով վարակուած, իւր
նոր պաշտօնատեղ հանելէն անմիջա-

ամբ կեդ-
վելը, վա-
րանական
անուղ-
ղաժողովը
այժմ
և յան-
արարել
կարծես
մշխար-
այ հապ-
ար վար-
դայ զինք
պայի դե-
պարտակ
էն :
Պատրի-
արականու-
ան հայա-
դարձիք ,
կեր, վաշ-
երազու-
տներուն
անխղճու-
ամ է որ
թմանան
ստիպակ
ան , զըր-
թմագալ-
սկիցներէ
վանէն
: Կեց-
ական Ս-
իառապը-
ալ պիտի
թմինը
ան մէջ :
որ նա-
րիւ խե-
ղած էր
պէս ծը-
տէրու-
ներու շա-
րուն հա-
նախորդ
մեծ հա-
նաշան ալ
թրքու-
յնեով ,
րութեան
յառաջ
որմանէ-
րութեան
ձամբ ան-
քննելով
շառ կու-
նէլ անոնց
եան Պատ-
պետ ա-
պարտոյ ըրած
ստանու-
որովին և
թինդու-
հայ Պատ-
էին այդ
Բ. Դուռը
ան և Սե-
ով . իսկ
ի փաշան
ալինն և
պարտոյ
երու կու-
ամ , իւր
անմիջա-

պէս յետոյ , բանտարկել տուաւ նա-
թմանան կարապետ աղան , առանց
անոր արգարացումները լսել ուղելու
և մի քանի ամիս բանտերու մէջ չար-
չարել տալէ յետոյ : Տիգրանակերտ
աքսորել տուաւ այդ անձ որ թէ' տէ-
րութեան և թէ' ազգին իր մատու-
ցած ծառայութեանց մէջ գիտցած էր
առաջ վկայներն կայսեր և զԱստուծոյն
Աստուծոյ :
Մոլեռանդ Պահրին նաթմանանի
աքսորուիլը և նորա կուսակից համար-
ւածներէ 100էն աւելի մարդոց բան-
տարկուիլը բաւական չհամարելով ,
անցեալներ աքսորել տուաւ նաեւ նու-
րա բարեկամներէն Տեառք Գալիկեան
Միլիտիչ , Ստալոնեան Սահակ և Տէր-
Պողոսեան Գէորգ (Աղլային նորըն-
տիր երեսփոխաններ) : Երիտասար-
դաց և գիւղացւոց սրտին մէջ ահ ու
սարսափ ձգելու համար՝ բանտի խո-
նու և միջին անկիւններու և ստորերկ-
րայ նկուղներու մէջ անտանելի տան-
ջանքներով չարչարեց և սպաննել տը-
ւաւ անոնց երկու ներկայացուցիչնե-
րը , Մ. Սարգիսեան Պետրոսը և Ա-
գաբէն գիւղի միւտիր Ասպատուրը .
որովհետեւ ասոնցմէ ասպիւնը նշանա-
ւոր եղած էր շրջակայ գիւղերու մէջ
յաճախ քիւրդ աւաղակաց գէմ ինք-
զինք պաշտպանելու մէջ ցոյց տուած
քաջութիւններովը և երկրորդն ալ իր
հեղ և բարեխիտ բնաւորութեամբ
քաղաքիս երիտասարդութեան հա-
մակրութեանը արժանացած լինելու
յանցանքին մէջ կը գտնուէր :
Ինչպէս Սեւակեան (Բթութիւն)
նահատակաց , նոյնպէս և սոյն երկու
մարտիրոսաց կենսագրութիւնները
կարժէ ծանօթացունել մի օր մեր աղ-
գակիցներուն : Պ. Ա.

ԼՈՒՐԵՐ ՊԱՐՍԿԱՆԱՅԻՆ
Դավթէժէն յունի. 31/12 փետր.ին
կը գրեն մեզ հետեւեալները :
Սարմատ գաւառն աւերող իսա-
խանը բարձրագոյն հրամանով բեր-
ւեցաւ այստեղ : Տեղւոյս Առաջնորդա-
կան Տեղապահ Գեր. Խաչատուր վար-
դապետը բողոքել էր թէ՛հրան Շա-
հին , Ամինի-Սուլթանի միջոցով որին
նախածանօթ է Նորին Գերապատու-
ութիւնը : Շահը ի պատասխան խնդ-
րագրին հրամայել է Մեծ. Մուսթա-
շար Դավթլին որ յիշեալ իսա խանին
անմիջապէս բերել տալով Դավթէժի
Առաջնորդարանը և հրաւիրելով գան-
գաւառներին , որոնցից մեծ կա-
շառքներ է կորցել յիշեալ խանը , հը-
րապարակապէս բաւականութիւն
տրուի նրանց : Սա շատ ուրախալի է
վհ՛հ. Շահը Ամինի-Սուլթանին
բարձրացրել է Սաղաւարտութեան
(նախարարապետ) աստիճանին :
Թիւրք կառավարութիւնը կառ-
կածելով որ Ասորիներին Մար Շիմու-
նը միացել է Հայոց հետ , դադարեց-
րել է նրան օստիկ տալը :
Վանէն Էրեւանի կարապետ և
կամ և հիւր եղած է այստեղ օսման
ևան հիւպատոսին : Կը խօսուի թէ լըր-
տեալութեան պաշտօնով գրկուած է :
Միջեւ ներկայ թուականը Դա-
վթէժը ձիւնի երես չի տեսել :

ՀԱՆԳԱՍՏԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՄԵԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐՔԱՐԱՆԻՆ
ՀԱՄԱՐ
Ստացանք Ժընէվէն 6 հայ ու-
սանողուհիներէ և 8 հայ ուսանողներէ
57 Փրանգ , և Լիւնէն (Ամերիկա) Տ.
Ա. Ժէն 1 Փր. և 75 սանթիմ : Գու-
մար 58 Փր. և 75 սանթիմ որ աւել-
ցունելով Արմենիայի 51րդ թուով հը-
րատարակուած նախորդ գումարին ,
146 Փր. և 90 սանթիմին վրայ , հա-
մագումարը կը լինի այժմ 205 Փր. և
65 սանթիմ :

ՌՈՒՍԱՀԱՍՏԱԿ ՀԱՅԵՐԻ ԳՊՈՅՆԵՐԸ
ԱՆԳՐԱՍՏԱՆ ԵՐԿՐԻՆ ԵՒ
ԹՈՒՐԿԵՍՏԱՆԻ ՄԵՋ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՄԱՆ Անդրկասպ-
եան երկրում և թուրքեստանում Հա-
յոց եկեղեցական-ճիւղական ուսումն-
նարաններ հաստատելու կարգի մա-
սին : Պետական Խորհուրդը քննելով
զինուորական նախարարի առաջար-
կութիւնը թէ Անդրկասպեան երկ-
րում և թուրքեստանում ինչ կարգով
պէտք է բացուին Հայոց եկեղեցական-
ճիւղական ուսումնարաններ , հետեւ-
եալ կարծիքն ընդունեց : Լրացնել օ-
րէնագրի XI հատորի , I մասի 975
յօդուածը հետեւեալ ծանօթութեամբ :
«Սոյն յօդուածում նշանակուած
ուսումնարանները կարող են բացուել
Անդրկասպեան երկրում և թուրքես-
տանում մի միայն համաձայնութեամբ
թուրքեստանի ընդհանուր նահան-
գապետի կամ Անդրկասպեան երկրի
պետի , ըստ պատկանելոյն : Դասա-
ւանդութիւնն այս ուսումնարաննե-
րում , բացի կրօնից , պէտք է լինի
ուսուցիչներու :»
Նորին կայսերական Մեծութիւնը
բարեհաճեց Բարձրագոյն հաստատել
պետական Խորհրդի այս կարծիքը
1892 թուի գեկտեմբերի 1ին և հրա-
մայեց ի կատար ածել : (Արձագանք)

ԱՐՄԵՆԻԱԿԱՆ ՊԱՍՏԱՆԱՆԵՐ
ՆԻԻ ԼԵՆՏԵՆ. — Բ. Հ. Զ. ՄԻ
ամին չափ յառաջ Մարտէյի մէջ կառ-
կածելի հիւանդութիւն ծագած լինե-
լով , թիւրք կառավարութիւնը փու-
թացած էր վերստին քարանթինայի
ենթարկել Մարտէյէն գնացող նա-
ւերը : Բայց յետոյ հաստատուած լի-
նելով թէ Մարտէյի առողջական վի-
ճակը երկիւղալի չէ , քարանթինան
վերցած է այժմ :
ՀՈՒԹԻՒՆՍՎԻԼ — Կ. Թ. Զեր
դրկած 1 տղարն ստացած ենք , բայց
ձեր ուղած սրտիկներն չունինք : Ի-
մացուցէք թէ ի՞նչ պէտք է անել :
ՈՒՍԹԵՐ — Ս. Տ. Զորս տղարն
ստացանք որմէ 2ը յատկացուցինք
Արմենիայի ներկայ Տրդ. տարեշրջանի
վերջին վեցամեակին . մնացած 2 տղա-
րը ձեր պահանջ կը մնայ մեզ մօտ :
Այս առթիւ կը ծանուցանենք
դարձեալ թէ քանի որ Գրդ տարեշր-
ջանի համար բաժնորդագրութեան
բացուիլը դեռ չէ յայտարարուած ,
բաժնորդագրութիւնները կընդուն-
ուին միայն միջեւ առաջիկայ յուլիս
ամսի վերջ , ամեն մէկ հաւանալի հա-

մար 5 Փրանք հաշուելով . իսկ մինչեւ
1893 յուլիսի վերջ եռամսեայէն աւելի
մնացած մէկ ամսին համար 2 Փրանք
և 2 ամսին համար 4 Փր. կը հաշուուի :

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ
ԵՒ ԱՒՍՏՐԱԼԻԱԿ ՀԱՅԵՐԸ
(Շար. 56րդ բաւեմ)
Գիտէ՞ք , հայ անուան մինչեւ իսկ
հոս չահագիտութեան առարկայ են ը-
րած . տեսէք թէ ի՞նչպէս :
Գրեթէ 10 ամիս առաջ երեք օտա-
րակները քաղաքս շրջելով և զլիսա-
ւոր անձանց բնակատեղիներն այցե-
լիւով , ինքզինքնին կընեղայացունեն
իբրեւ երեք հայ քահանայք որ Պատ-
րիարքէն և Կաթողիկոսէն յատուկ
արտօնագիր ունին գալու այս երկիրս
և ստակ հաւաքելու , եկեղեցւոյ մը շի-
նութեան համար որ պիտի կառուց-
ուի ի Հայաստան :
Ես չէի հաւատար այս լուրին , ո-
րովհետեւ այս անձինք չէի տեսած .
բայց երբ Խորհրդարանի անդամնե-
րէն մին և միայն փոստահել անձ զիս ա-
պահովցուցին թէ յիշուի տունէ տուն ,
քաղաքէ քաղաք պտըտելով և Հայ
ենք ըսելով դրամ կըմուրան , շիտակը
խօսելով սիրտս չարժեցաւ , ազգային
հպարտութիւն մ'եկու վրաս և իսկոյն
փութացի «Հայ» անունն այդ մուրաց-
կանութեան արատէն քաշել դուրս
հանել և տեղւոյս անուանի լրագիրնե-
րէն միոյն գրութեամբ մը հասկացու-
ցի թէ դոքա Հայ չեն և իմ նամակս
չիտահարութեամբ հրատարակուած
էր , որոյ պատճէնն ու թարգմանու-
թիւնը կը գտնէք այստեղ : Լրագրին
անունը Telegraph է և ամեն երեկոյ
կը հրատարակուի :

ARMENIAN PRIESTS
A correspondent writes us to say that he
has been informed that two foreigners are
visiting some of the principal houses in and
around Brisbane saying that they are Ar-
menian priests authorised by their Pa-
triarch to collect money for a church. Our
correspondent wishes to say that the per-
sons he is thinking of are not Armenian
priests and that neither have they authoris-
to raise money. We do not know anything
about these cases, if they exist, but our
correspondent's letter contains some inter-
esting matter. He says that the Armenians
are a proud people and are so far from any
need to beg money for religious purposes,
that all their need of that kind are well
supplied. He says that if there were a con-
siderable number of Armenians here the
Patriarch might send a depute to them for
help; but even so they would not be allo-
wed to apply to strangers. As a matter of
fact, there are only about a dozen Arme-
nians in Australia. Our correspondent fur-
ther says that he is one of the contributors
to a leading patriotic paper at Marseilles,
and is therefore in a good position to know
what he writes about. The persons in ques-
tion may be Assyrians, Chaldeans or Nes-
torians and their mission may so far be a
true one, but they are not Armenians, for
if they were they would not beg of stran-
gers. Can this rule be more extensively
applied?

Թարգմանութիւն
ՀԱՅ ԿՐԹԱՆԱԿԻՔ
Թղթակից մը մեզ կը գրէ թէ ին-
քը տեղեկութիւն առած է երկու օ-
տարականայ վրայ , որոնք կայցելեն
Պրիւպէն և Պրիւպէնի շրջակայքը
գտնուող գլխաւոր տուներն , ըսելով
թէ իրենք Հայոց Պատրիարքէն ար-
տօնութիւն ունին ստակ հաւաքելու և
կեղեցւոյ մը համար(?)

Մեր թղթակից կը բաղձայ ըսել
թէ այդ անձինք հայ քահանայ չեն և
ոչ ալ արտօնութիւն կամ իշխանու-
թիւն ունին ստակ հաւաքելու :
Մենք այս եղելութեան գոյութեա-
նը վրայ դեռ գիտակցութիւն չունինք .
բայց մեր թղթակցին նամակը մէկ
քանի չահագրգիռ նիւթեր կը պարու-
նակէ : Կըսէ թէ Հայք հպարտ ժողո-
վուրդ մ'են և կարօտութիւն չունին
ստակ մուրալու իրենց կրօնային պի-
տոյից համար զի իրենց բոլոր այդ
օրինակ պիտոյք իրենց կողմանէ կը
հայթայթուին : Կը յաւելու որ եթէ
հոս թուաւոր բազմութիւն մ'ըլլար
Հայոց , Պատրիարքը կարող էր պատ-
գամաւորութիւն մը զրկել իրենց՝ օգ-
նութեան համար , բայց նոյն իսկ այս
պարագայիս մէջ թղթաւորութիւն չու-
նին օտարականաց դիմելու : Ընդա-
մենն երկոտասանեակ մը Հայեր կան
Աւստրալիա : Մեր թղթակիցն աւելի
հետեւ կըսէ թէ ինքը Մարտիկոյ
մէջ հրատարակուող Հայրենասիրական
գլխաւոր թերթի մը նպաստողներէն
մին լինելով , լաւ գիտակցութիւն ունի
իւր գրածին վրայ :
Խնդրոյ ներքեւ եղող անձինք կըր-
նան թերեւս ըլլալ Ասորիք , Գաղղէ-
ացիք և կամ Նեստորականք և իրենց
պաշտօնն աստիճան մը կարելի է իրա-
կան լինել . բայց իրենք Հայ չեն , զի
եթէ լինէին , օտարներէն չպիտի մու-
րային : Արեւօք կարելի է որ այս
կանոնն աւելի ընդհանուր առմամբ
գործածուի :
Այսու՝ սիրտս հանդարտեցուցի և
ուրախ եղայ որ հայ անհատի մը նու-
մանն ոչ միայն ականջի ետեւ ձգուած
չէ , այլ մանաւանդ լրագրոյն պատուա-
ւոր տողերէ մի քանիս գրաւած է ,
այսինքն թէ սոյն նամակն գլխաւոր
յօդուածոց (leading article) մէջ գառ-
ւած էր : Ես ապահով էի որ եթէ յի-
շուի այդպիսի արտօնութիւն մը տըր-
ւած լինէր , Արմենիայի միջոցաւ իմա-
ցած պիտի լինէր , վասն զի կը փոստ-
հիմ թէ այդ ազգանուէր թերթ կը
ջանայ ազգային ամեն լուրեր իւր հե-
տաքերի ընթերցողաց հաղորդել :
Հետեւապէս խղճովս կըհաւատայի
թէ այդ անձինք Հայ չեն կարող լինել
Ի՞նչ , Հայը այնչափ ստորնախայ , յու-
ժանայ որ իր կրօնային պիտոյից համար
մինչեւ աշխարհիս միւս ծայրը մարդ-
գրկէ , օտար ազգէ , օտար երկրէ , օ-
տար ցեղէ գտնէ դուռ պտըտելով ըս-
տակ մուրալ . ո՛չ , ո՛չ երբեք . սրտու-
զին կը հաւատամ թէ դեռ այդ ստոր-
ճան ստորնացած չենք և յուսով եմ
որ երբեք չի պիտի լինինք : Չեմ պըն-
դեր թէ այդ գրութեամբ ազգային պար-
տականութիւն մը կատարեցի՝ թէ ոչ .
այդ թողով ընթերցողին գատողու-
թեանը , կը բաւականանամ ըսել թէ
ես այդ գրութեան հրատարակութե-
նէն գոյութիւն մը զգացի սրտիս մէջ .
կարծես խիղճս զիս կը գրգէր գոյգ-
ընելու . ահա ըրի և հանգստացայ և
այդ առնէն ի վեր այդ սուտ-Հայի-
րուն վրայ ոչինչ լսած եմ :
Քիչ մ'ալ խօսիմ մեր հայ պան-
գալտ եղբարց վրայ :

Մահը, այդ ազատ խրատակը, անտես առնելով մեր թուոյն փոքրութիւնը, այդպէս է նաեւ մեզ և մեր երիտասարդ եղբարցմէ մին զոհ ըրած է իւր անգառնայի կամաց :

Սոյն անձն է Պր. Արմենակ Պետրոս Գէլէշեան : Պր. Արմենակ գրեթէ հինգ տարի առաջ եկած էր ի Սիւնէյ, և յաջորդած էր Բեռնարար-ձից Միւլթեան (Dock Labourers' Union) մէջ արձանագրուել և գործել նաւամատոցներու (Dock) վրայ : Դն-քը 28-29 տարեկան զօրաւոր երիտասարդ մ'էր և հետզհետէ, իւր անցեալ ժամանակին ապարդիւն անցած լինելը միտքը բերելով, զգոն ու գործունեայ անձ մը լինելու վրայ էր երբ յանկարծ անողորմ մահը կը գայ կը հասնի և իւր անհամար թուոց ցանկին վրայ խեղճ Արմենակին անունն ալ կ'աւելցունէ :

Իւր մահուան պատճառը տեսակ մը քրոնիքական հիւանդութիւն էր որ ցրտէ յառաջ եկած էր : Արդիւնք դառնայից գիշերային աշխատութեանց : Զի Արմենակ ստիպուած էր ամբողջ գիշեր մը գաղղիական Բաքէ ընկերութեան շոգենաւներէն միոյն մէջ աշխատել միւս բեռնաբարձից հետ և ահա այդ գիշերը սաստիկ պառ առնելով, անիծեալ հիւանդութիւնն իւր բոյնը կը շնչէ երիտասարդի սրտին մէջ, այնպէս որ բժշկաց ճարտարութիւն և հիւանդանոցաց ծառայութիւն անօգուտ կը մնան և վերջապէս կ'իւրա-կէ տուաւ մը իր հոգին կը փչէ : Արմենակ ընկի Պօլսեցի էր և պատուաւոր ընտանիքի կը վերաբերէր : Իր արդի մերձաւորագոյն աղբականն Տօքթ. Կարապետ Գալուստեանն լի-նելով, ստիպուեցայ այդ մահուան չար գոյժը իրեն հաղորդելու անախորժ ծառայութիւնն ստանձնել : Հայ հրապարակագիր Հրանդի սա խօսքը շատ ճիշդ է թէ աշխարհի որ հողը որ փո-րեա, ներքեւէն Հայու ոսկոր կը գլու-նէ : Զէ՛ մի որ նոյն իսկ այս ահագին հեռաւորութիւն ունեցող երկիրս ալ մէկ քանի՛ Հայեր իւր ծոցին մէջ պա-հած է և ո՞ գիտէ, քանի՛ քանի՛ նոր պանդուխտք օտար հողի ներքեւ պի-տի թաղուին : Զեմ ուզեք այս ախուր նիւթին վրայ երկար խօսիլ այլ կը շա-րունակեմ գրութիւնս, հանգիստ մաղ-թելով խեղճ Արմենակին հոգւոյն և մը-խիթարութիւն իւր աղբակցաց :

Մինչ Աւստրալիոյ մէկ գոնէն հայ պանդուխտ մը չուած անյայտացած է, նորա տեղ ուրիշ մը յաջորդած է : Այն է Պրոսպեր Միքայել անուամբ մե-քենագործ մը որ Սիւնէյի գիւղերէն միոյն մէջ կը գործէ և ուրախ եմ ը-սելու որ բաւական լաւ կացութեան մէջ կը գտնուի :

Ինքը թէեւ անձամբ չեմ տեսած, բայց կը կարծեմ թէ իր սիրտը հայ-րենասիրութեան և աղագիրութեան կայծերէն զուրկ չէ զի իմանալով որ Մէլպուրն Հայեր կը գտնուին, սիրե-լի բարեկամս հետ թղթակցած ևնոյն իսկ իւր լուսանկարն մեզ զրկած է : Կարծեալ Հայք եթէ օտար երկիր եր-թան, իրարու հօտ կ'առնեն և միշտ

իրար մօտենալ կը բաղձան, հակառակ այն ընդհանուր գաղափարին թէ Հա-յը անմիաբան է, Հայ ու վայ կային ևայլն առածներին : Աւելի պատշաճ պիտի լինի, կարծեմ, եթէ այդ խօս-քեր աւելի բացառութեամբ գործա-ծուին քան ընդհանուր առմամբ, զի աւելի քան զմի անգամ Հայք ապա-ցուցած են թէ իրենց ոգին բոլորովին միաբանութենէ զուրկ չէ և թէ իրենք յարմարութիւն ունին « միաբանի » գիտնալու արուեստին ալ :

(Շարունակելի)
ԵՐՈՒԱՆԴՈՒՆԵՐ

ԹԻՒՐԿԵՐԻ ԲԱՐՔԱՐՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՅՈՅՆԵՐԻ ԴԷՄ

Աթէնքէն եկած լուրերը կ'իմացու-նեն թէ Սիւնի կղզու Յոյներէն մէջ մեծ յուզում կը տիրէ : Թիւրքերը ամեն տեսակ անկարգութիւններ կ'անեն այն-տեղ, մի եկեղեցի սրբապղծած են, Սիւնի երեւելիներէն մի քանիները բանտարկած և ոմանց հետ ալ շատ գէշ կերպով վարուած են : Այս վերջինե-րի կարգին մէջ կը գտնուին նաեւ Ա-ւստրիայի հիւպատոսը և խալիքի հիւ-պատոսարանի քարտուղարը որոնք Յոյն են : Յունաստանի Երեսփոխա-նական Ժողովի փետր. 16/28ի նստին մէջ այս մասին հարցում եղաւ : Բայց Պր. Տրակուսիս իւր պատասխանի մէջ չուզեց ամեն բան պարզել, թէեւ այդ դէպքերի ճշգրտութիւնն ալ չհերքեց :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կ'արելի է ըս-տանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիններով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը :

ԵՐԶԵԿԵԱՆՅՈՒՆ — Աղգայի երգա-րան ձայնագրեալ (Հայկական ձայնա-նիշերով) 2 ֆր. 80 սանթիմ. :
Խօսք Վասն Հայրենասիրութեան Բ տպագրութիւն 60 սանթիմ. :

Ասոնցմէ զատ, Արմենիայի խմբագ-րատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Արիւնի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարե-գին Զարհանէյեանի, Բաֆֆի, Ծե-րենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ Հայերէն կամ լատինական տառերով և ղանազան գիններով և ին. և ին. :

Գրադատանոցի մանրամասն ցու-ցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներին կը զրկուի ձրիապէս :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-

նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւ-րեւ նմոյշներ ղանազան քաղաքների մէջ և ղանազան տպագրութիւնների տակ իւրերեքմ գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորուած են այժմ : Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլսա տը-պագրուած աղգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիւտած է, և Ասիա և Արմենիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշների մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըր-ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ինչ տպագրութիւնների տակ ներշն-չուելով գրուած են : Դին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐԷՆ ԱՆՆՈՒՄՍ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապական-ուած վարքաբարքով որչա՞փ չարիք-ներէ պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշ-խարհէ : Դին 1 ֆրանք, (75 սանթիմ) :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ
Բ. ՏԱԿՐՈՒՐԻՆԸ

« Հայոց Հայրենասիրական Միու-թեան » հրատարակած այս վարդապե-տարանի մէջ համառօտ կերպով բա-ցատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայ-րենասէր Հայ ինչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կա-տարելու :

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հա-յերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ : Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի օգրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաս-տանի Հայերէն համար 10 սանթիմ) :

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-կած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերէն հա-մար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով :

Հետեւեալ գիրքերն կ'արելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիններով և փոստի ծախքը մքաղատունէն վճարուելով :

Արժէքը կ'անխիղճ վճարուած՝ գիրք չ'ըրկուիր :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՐԵԱՅՆՈՒՆԻ ՄԸ (Մալաուած),
Բ. ՀԱՅ ԳԻՐԵԱՅՆ

Գ. ՍԱԼՄՈՍ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Դ. ԱՅՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ

Ե. ԿԵՆՏՐԷՆ ՊՈՒԼՂԱՐ Ե. ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՍՍՄ.

ԲԱՊԵՏԱՆ (Պուլղար աղգին իւր աղա-տութիւն ձեռք բերելու համար մէկ

գարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ

հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն

է) (1 ֆր. 10 սանթիմ) 1 ֆր. 50 սանթիմ.

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՍՆԵՐԸ. — (Հայաս-տանցիների պանդխտութեան տխուր

հետեւանքների և էկ փոքրիկ պատկերը

կը ներկայացունէ վիպական կերպով)

Դին (90 սանթիմ) 1 ֆրանք 20 սանթիմ.

Զ. ԳԱՄԱԹ ԳԱԹՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԻԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ լետ այբուբենն աւարտե-

լու (Մեծանուն հայ բանաստեղծի

վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ո.

ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետ-

րակով հրատարակուած են) : 50 հատը

2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սանթիմ)

10 սանթիմ :

Ե. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՀԱԿԱՅԱՍՏԱՆԻՄ.

(Սպառած)

Ը. ԹԻՐԿԻՍԻ ՀԱՅՐԵՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱ-

ՅԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերէն և իրենց

գրացի աղգերի վրայ վիճակագրական

և ցեղաբանական ամփոփ և հետա-

քրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա-

րունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բը-

նակող այլ և այլ աղգերէ բնակիչների

թուին բաղդատական մէկ ցուցակն

ալ կցուած է տետրակին վերջը) : Դին

50 սանթիմ (35 սանթիմ) :

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ» ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի

Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորո-

վին սպառած և միեւնոյն ժամանակ

շատերի հետաքրքրութեան առարկա

դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ.

Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող

յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-

ւած են Յուդաբարի մէջ որ ութածալ

գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)

(1 ֆրանք) : 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎԵԹ (Պուլղարի մէջ Թիւրքերի

արած բարբարոսութիւններէն մի փոք-

րիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց

կուտայ թէ Պուլղարներն ինչպիսի մի-

ջոցների դիմած են իրենց վրէժ լու-

ծելու համար) : (15 սանթիմ) 20 սանթիմ.

ԺԱ. ԹՈՒՄԱԿ ԲՈՅԱՐԻՍ (Յունաստանի մէկ

Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-

ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-

յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն

ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց

վրէժ լուծելու համար) : (0,15 սանթիմ)

20 սանթիմ :

ՏՆՕՐԷՆ — ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷԼԻ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, et Papeterie
Allées de Meilhan, 44.